

kisvárdai lapok

XXII. évfolyam 4. szám - 2020. augusztus 25. kedd

Kincses Elemér: Fügöny - a marosvásárhelyi Spectrum Színház előadása. Rendező: Kincses Elemér

„Pontosan ilyen helyen van Éva. Fő problémája azonban nem az, hogy fizikai értelemben egy nem-helyen – kórházi vagy elmeegógyintézeti kórteremben – tartózkodik, hanem az, hogy egész identitásáról is ugyanez mondható el. Külső környezetére tehát ugyanaz lesz érvényes, mint belső terére, amely szintén nem-helyként definiálható. Nem emlékszik saját magára, tetteire, nincs tisztában azzal, hogyan került a jelenlegi helyzetbe. Csak egy dolgot tud: minél előbb ki kell jutnia. Át kell haladnia azon a függönyön (függönyökön), amely (amelyek) megduplázott nem-helyét választják el a külvilágtól. Az áthaladás azonban csak akkor lehetséges, ha identitását megtalálja, vagy akkor, ha teljesen feladja azt.”

Tölli Szofia

Magyar
Színházak
XXXII. kisvárdai
fesztiválja

2020. augusztus 21-29.

Szakmai Klub

Ibsen: Peer Gynt - a Csavar Színház és a Soproni Petőfi Színház közös produkciója. Rendező: Pataki András

Ibsen: A nép ellensége - Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata. Rendező: Keresztes Attila

Két merőben eltérő Ibsen-előadást „sodort” egymás mellé a fesztiválprogram, a Pataki András rendezte soproni Peer Gyntöt, és A nép ellenségét a marosvásárhelyi társulat előadásában Keresztes Attila rendezésében. A Szakmai Klub hozzászólói szerint két merőben eltérő felfogásban színpadra állított Ibsent láthatott a közönség. A soproni-csallóközi koprodukciós előadásról Kovács Dezső kritikus azt emelte ki, mindenképpen tiszteletre méltó a vállalkozás, hiszen olyan monumentális az alapmateria, amit teljes egészében még szinte senkinek sem sikerült átadni, igazából csak többé-kevésbé sikeres közelítések, interpretációk születtek meg a magyar színpadokon. Pataki András közelítését különféleképpen ítélték meg a hozzászólók. Kovács Dezső szerint a rendező inkább látványcentrikus volt, nagy, színes tablói, sokszor viszont szembe mentek a szöveg költőiségével. Ugyanakkor mélt

tatta Gyarmathy Ágnes díszletét és jelmezeit, valamint Aase szerepében Horváth Zsuzsa, illetve a címszereplő, Gál Tamás alakításait, illetve az önálló művészeti produktumként is értékelhető előzetét az előadásban. Molnár Flóra kritikus hiányolta a rendezői koncepciót, gondolatiságot, azt, amitől szerinte jellegzetes és egyedi lehetett volna a produkció, ugyanakkor a színészi munkát – különösen Gál Tamásét – dicsérte. Egyöntetűen kedvezően ítélték meg a szakmai hozzászólásokban Keresztes Attila maivá varázsolt adaptációját A nép ellenségéből, mondván, olyan közel hozták a marosvásárhelyiek napjainkhoz a művet, mintha abszolút kortárs előadás lenne. Ebben a dramaturgiai munkának (Szabó Réka) és a jól eltalált játékstílusnak egyaránt szerepe volt – fogalmazták meg a hozzászólók. Kiemelték az előadásba beleszótt improvizatív és interaktív elemeket, ahogyan a közönség „meg-

Keresztes Attila, művészeti igazgató
Marosvásárhelyi Nemzeti Színház
Tompa Miklós Társulata

szóltatják” a sajtószabadság, a véleményszabadság kérdéséről. Nagyon ismerős kelet-európai képletek elevenedtek meg a színpadon, a hatalomhoz való dörgölözés, vagy az alságos oppozíció – hangsúlyozta ezzel kapcsolatban Kovács Dezső. Ez az előadás is bizonyította, hogy lehet felelősen gondolkodni ezekről a kérdésekről. Az alkotó, Keresztes Attila az előadás interaktív részéről elmondta, eddig mintegy hét alkalommal játszották a darabot, és mindig másféle reakciókkal találkoztak. Henn Jánosnak, aki a színpadról „moderálja a nézők megszólítását, külön felkészülést igényel ez a szerepkör, hiszen nem tudják előre, mi fog történni. Többen dicsérték a színészek finoman egyszerű, életszagú játékát, különösképpen a Tomas Stockmant alakító Sebestyén Abáét. Ezzel kapcsolatban Naszlady Éva rendező, zsűritag kiemelte a személyességet, mint fontos mesterségbeli késztetést, szerinte ez lehet az alkotói attitűd legfontosabb kiindulópontja. Szólt arról is, hogy öröm volt számára szuverén alkotó személyiségként kezelt színészeket látni.

Kiss Szilvia és Gál Tamás a Peer Gynt szereplői

Fellibben?

A marosvásárhelyi Spectrum Színház bátor lépést tett, amikor úgy döntött, hogy színre viszi A függönyt. P. Kincses Emese regényét maga a rendező, Kincses Elemér dolgozta színpadra.

Nehéz olyan témáról beszélni, amelyben személyesen érintettek vagyunk. Pedig – tartozunk akármely korosztályhoz – a szocializmus nyavalyája máig fájó hegeket hagyott maga után. Ceaușescu rémuralma ugyanolyan húsba vágó volt Erdélyben, ahogyan Magyarországon a Rákosi-éra nyomorító világa. Nehéz pontosan, hitelesen átadni a személyes történeteket, hiszen az emlékezet megcsalhat, az érzelmek pedig könnyedén a szentimentalizmus tévútjára vezethetnek. A Spectrum Színház társulata azonban mindezek ellenére sallangmentesen, látszólagos könnyedséggel játszott azzal a habszövetű függönnyel, amely az emlékek, érzetek, érzelmek nem-helyét választották el a nézőtér világától. Biztos kézzel tartották mindaddig, amíg meg nem érkezett az a bizonyos nagyerejű szélroham, amely végérvényesen képes volt elmozdíta-

ni a szemek előtt. Ez a bizonyos augéi nem-hely maga az előadás tere: egy olyan átmeneti tér, amelyben megszűnik az identitás, a viszony és a történetiség. Ebből fakadóan magában hordozza a kényelmetlenséget, azt az érzést, hogy minél hamarabb távozni kell innen. Pontosán ilyen helyen van Éva. Fő problémája azonban nem az, hogy fizikai értelemben egy nem-helyen – kórházi vagy elmeegógyintézetben – tartózkodik, hanem az, hogy egész identitásáról is ugyanez mondható el. Külső környezetére tehát ugyanaz lesz érvényes, mint belső terére, amely szintén nem-helyként definiálható. Nem emlékszik saját magára, tetteire, nincs tisztában azzal, hogyan került

a jelenlegi helyzetbe. Csak egy dolgot tud: minél előbb ki kell jutnia. Át kell haladnia azon a függönnyön (függönyökön), amely (amelyek) megduplázott nem-helyét választják el a külvilágtól. Az áthaladás azonban csak akkor lehetséges, ha identitását megtalálja, vagy akkor, ha teljesen feladja azt. Kincses Elemér tévedhetetlen érzékkel fog hozzá nővére igaz, személyes történetekből álló regényéhez, projektjéhez pedig a társulat tökéletes partnernek bizonyul. Czikó Julianna pontos, mégis intuitívan friss játéka finoman illeszkedik a főszereplő minden hangulatváltásához, rezdüléséhez. A hasadtság és a makulátlan elme minden pillanatban ugyanúgy önazonos marad. Szász Anna, Márton Emőke-Katinka és Ruzsuly Ervin pedig igazi átváltozóművészekként húzzák alá a történet néhol vidám, esetleg abszurd, néhol tragikus, vagy érzelmes részeit. A téma érzékenységén túl a megvalósítás is különös koncentrátságot igényel. Nem könnyű korszak, nem könnyű téma – de a múltfeldolgozás talán nem is lehet az.

Akkor kell dolgozni, amikor kérnek

Kincses Elemér író, drámaszerző és a Spectrum Színház nem először dolgozott együtt. A *függöny* című előadás már az ötödik közös vállalásuk. A rendezővel arról beszélgettünk, hogyan lehet a személyes témákhoz hozzáfogni.

Nehéz kérdés, nehéz szülés. Ez alkalommal nővérem regényét dolgoztam át, adaptáltam színpadra. Így sokkal nagyobb küzdelmet kell vívni a szöveggel, mintha egy idegen ember írásáról lenne szó – saját magaddal csatázol.

A regény alakjaiban fel-felsejlenek a valóságból ismert emberek, történetek?

A szöveg háromnegyed része reális történet, amely tulajdonképpen egy korról szól. Erről a korról mesélünk. Az én felfogásomban minden színházi előadás az életről, a halálról, a szenvedélyekről szóló mese.

Mit jelent Önnek ez a darab a múltfeldolgozás szempontjából?

Keserű, szomorú, őszinte szembenézést azokkal az emlékekkel, amelyek megkerülhetetlenek az ember életében. Romániában a Securitate, Magyarországon az ÁVO tette tönkre százak, ezrek életét. Nekem is voltak problémáim az ottani szervekkel... Ezekben a szörnyűséges népi demokráciákban mindenhol vezető szerepe volt a lehallgató szervezeteknek.

Kincses Elemér - író, drámaszerző

A Spectrum társulata viszonylag kicsi. Okozott ez nehézséget az alkotói folyamat során?

Az adott körülmények között ez viszonylag nehéz lenne, de itt négy tehetséges emberről beszélünk. Ez nagyban megkönnyítette a közös munkát.

Hol láthatja az itthoni közönség legközelebb A függönyt?

Szerencsére nagyon jó értékelést kaptunk a Déryné Program pályázatán, így hamarosan számos helyre eljuthat. Kíváncsi vagyok, hogy ez egy magyarországi kisvárosban vagy faluban hogyan szólalhat meg, mit mond az ott élők számára. Ezt az ember mindig nagyon várja.

A megszorítások és a szociális távolságtartás idején pihent, vagy most is dolgozik valamin?

Olyan ez a rendezői pálya,

hogy akkor kell alkotni, amikor kérnek. Vannak az én álmaim és vannak a színház tervei. A terv és az álom sokszor két különböző dolog. Drámaíróként persze most is dolgozom. Ha minden jól megy, egy darabomat játszani fogják ősszel Bukarestben, illetve egy drámakötetem is meg fog jelenni. Mindeközben pedig folyamatosan drámát írok. Az a címe: COVID-19. Rengeteg ember került teljesen speciális helyzetbe, ezt igyekszem megragadni.

Gondolja, hogy az emberek fogékonyak lesznek egy ilyen témára a megpróbáltatások után?

Attól függ, hogy hogyan sikerül ehhez hozzájárulni. Mert ebben a kínos, már-már fájó helyzetben számos tragikomikus momentum is van. Én pedig ezeket keresem.

Tölli Szofia

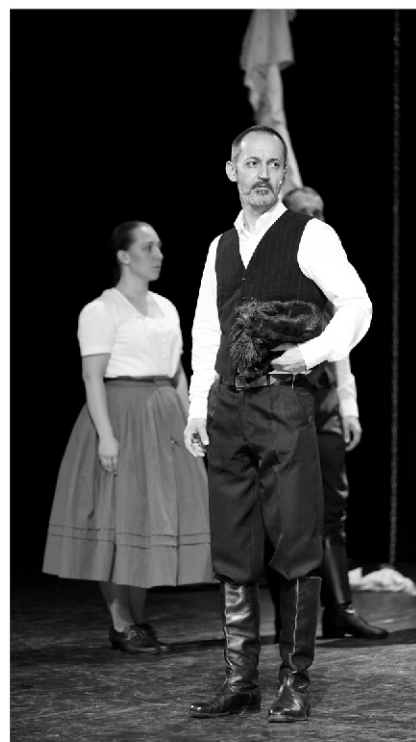
Kurucos diszharmónia

Összetett színházi víziót látott a közönség a Kárpátaljai Megyei Magyar Dráma Színházi és a Kárpátalja Néptáncgyűttes koprodukciójában. A veszett brigadéros ezt a rétegzettséget már műfaji meghatározásában is hordozza: oratorikus kuruc western.

Az *oratórium* – eredeti jelentését tekintve – szólóénekekre, kórusra és nagyzenekarra komponált mű. Jellegét tekintve epikus, drámai, elbeszélő, de abban különbözik az operától, hogy mellőzi a jellemformálást, valamint nem használ színpadot, díszletet. Témája többnyire vallásos, bibliai. Kurucoknak azokat a magyarokat hívták, akik Habsburg-ellenes érzelmeket tápláltak, vagy az ellenük irányuló felkelésekben vettek részt a XVII-XVIII. századi magyar területeken. A western pedig általában vadnyugati témájú kalandfilmet jelent. Látszólag távol állnak egymástól ezek a műfajok, a beregszásziak mégis kísérletet tesznek arra, hogy Esze Tamás valóságos és kitalált élettörténete mentén összefésüljék mindezen műfajok legjobb tulajdonságait.

A „kurucságból” nincs hiány – hiszen Esze története és az ehhez szorosan kapcsolódó népi kultúra erőteljesen megjelenik a színpadon – szinte minden jelenetet néptánc és népdalok kísérik. Sikentáncz Szilveszter koreográfiája azonban nem elégszik meg a néptánc megszokott gesztusaival. Kortárs elemekkel dúsítja a magyar néptáncban kevés sze-

rephez jutó karmozdulatokat, a legényest pedig hadrendbe állítja. A western talán a kurucossághoz kapcsolható... Fegyverek vannak, konfliktus pláne, ám a választott műfaji jellemző nem csak félrevezető, hanem egyenesen indokolatlan. Ez a rövid szó önmagában annyi élményt idézhet fel az emberben, amely ugyanabban a pillanatban össze is zavarhatja a mű befogadását. Elvárásokat generál, feszültséget ígér, s ezt végül nem képes beváltani. Az oratorikus szó az előadás kontextusában talán az epikus történetvezetésre vonatkozatható, ám a műfaj egyéb általános követelményei nem érvényesülnek. Hiszen színpad van, jelmezek vannak, díszlet is van, zenekar ugyan nincs, de a szereplők énekelnek. Az ún. sámánasszonyok – a narrátorok – tárják fel előttünk a jobbagyból lett brigadéros történetét. Jelenlétük azonban nem éri el a történetszövő Párkák éteri anyagnélküliségét, s rongyokból varrt jelmezük sem segíti őket abban, hogy a misztikus sámánokhoz mérhessük

őket. Gyevi-Bíró Eszter rendezése egyszerre próbál navigálni a konvencionális színházi nyelv, a táncos-próza darabok és az oratorikus művek formanyelve között, s mindenből adagol egy keveset. Az ízek azonban a felismerhetetlenségig összekeverednek – ízorgia helyett csak zavarodottság marad.

Tölli Szofia

„Esze Tamás, nesze, Tamás” – interjú az oratorikus kuruc western megálmodóival

Izgalmas Eck Attila A veszett brigadéros című darabjának már a műfaji meghatározása is. Az anyaországban először a kisvárdai színpadon bemutatott mű cselekményének előrehaladását mozgásszínházi elemek és zenei betétek összejátéka segíti. A dráma keletkezéséről, a széttagolt magyarság történelmi korokat meghatározó problémájáról és a bemutatót követő járvány súlytotta időszakról Gyevi-Bíró Eszterrel, a darab rendezőjével, és Sikentáncz Szilveszterrel, A veszett brigadéros koreográfusával, a Kárpátaljai Néptáncgyűttes művészeti vezetőjével beszélgettünk.

Miért épp Eck Attila darabját választották, mi volt a személyes indíttatás?

Gy-B. E.: Minden térségnek, helynek, időnek és minden népnek szüksége van hősökre, és Kárpátalja mindenféle szempontból mellőzött peremvidék. Nagyon sokáig kutattuk, hogy ki lehet az a hős, akinek a neve egyet jelent e térség értékeivel. Az első gondolatunk természetesen II.

Sikentáncz Szilveszter
koreográfus

Rákóczi Ferenc volt, de az ő alakjáról drámát írni igen hátatlan dolog, azonban Eck Attilával rátaláltunk a történelemkönyvek „félbekezdéses” alakjára, Esze Tamásra. Igazi kooperatív munka alakult ki köztünk, és Szilveszter barátom is bevonódott a produkcióba. A drámai alapmű, a szöveggönyv egyébként két hónap alatt készült el és igazán értékes alapanyag lett. Fontos megjegyezni azonban, hogy ez nem történelmi dráma, inkább a történések, a valós események egyfajta érzelmi lenyomata.

Ön rendezőnként hogyan élte meg egy alapvetően férfiközpontú darab születését?

Gy-B. E.: Attila nyitott volt rá, hogy ebben a millióben mutassuk be a női lét minden fájdalmát, lemondását, veszteségét is, a teljesség igénye nélkül – ezért nagyon hálás vagyok neki. Így tehát A veszett brigadéros nem csupán az erős férfiak, hanem az egyenlőképp törhetetlen női karakterek története is.

Anyaországi alkotóként hogyan kerültek munkakapcsolatba a Beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházzal?

S. Sz.: Eszter 2008 óta dolgozik a társulattal, engem pedig három éve, kismagyarországi művészként, néptáncpedagógusként és -koreográfusként kértek föl egy kárpátaljai magyar néptáncgyűttes szervezésére. Pontosan negyedszázada indítottak egyébként egy néptáncos-népzenei tábort Tiszapéterfalván, ebből a közegeből emelkedtek ki az elmúlt években korunk meg-

Gyevi-Bíró Eszter, rendező

határozó néptáncosai, belőlük alakult a Kárpátaljai Néptáncgyűttes. Eszterrel tavaly szeptember végén konzultáltunk először, ezt a találkozót követte október elején-közepén az első Brigadéros-olvasópróba. A darabot végül 2019. december 2-án mutattuk be, tíz táncossal (a csoport felét a járványügyi helyzet miatt Kisvárdán most nem láthatta a közönség), az amatőr státuszú Kárpátaljai Néptáncgyűttes és a Beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház „fúziós” előadásaként.

Mi történt a darabbal, a társulattal a járványügyi szigorítások után?

Gy-B. E.: A beregszászi színházban az elmúlt évek során kiürült nézőtér idén nyárra újra benépesült, a „nagy karantén” után pedig újult erővel próbálnak a színészek. Mi másfél hete tudtuk meg, hogy részt vehetünk a Magyar Színházak XXXII. Kisvárdai Találkozásán. Hét hónap különlet és próbamentesség után itt lehetünk most együtt.

Ozsváth Eszter

Kritikai workshop Kisvárdán

Idén is indult kritikai workshop a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválján, melynek vezetői Gyürky Katalin irodalomtörténész, Szabó Réka dramaturg és Kovács Dezső színikritikus. A workshop a fesztiválon látott előadások értelmezésére, elemzésére helyezi a hangsúlyt. A kritikaiírás szempontrendszerébe az első napokban Kovács Dezső vezette be a résztvevőket, majd a szóban forgó előadás „kivesézése” után Gyürky Katalin adott segítségül irodalmi háttéranyagot és előzetes ismereteket a következő napi előadások kapcsán. Hétfőn a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának dramaturgja, Szabó Réka is csatlakozott a programhoz, képletesen bevezetett minket a vasárnap látott A nép ellensége című előadás kulisszái mögé, ismertette egy színházi produkció létrehozásának folyamatát, illetve a dramaturg szerepét a színház gépezetében.

Részvevőként kiemelten fontosnak találok azt a nyitottságot, ami ezeket az alkalmakat jellemzi. A workshop vezetői inspiráló jelenlétükkel bátorítanak minket arra, hogy a Szakmai Klub beszélgetéseibe is minél inkább bekapcsolódjunk, hiszen a különböző szempontok találkozási fontos eredményekhez és tapasztalásokhoz vezethet. Gyürky Katalin irodalom iránti alázatosságának és széleskörű műveltségének köszönhetően az adott este előadásaira felkészülten, figyelő szemmel

érkezünk. Kovács Dezső kritikai látásmódja és hatalmas szakmabeli tudása már önmagában gazdagítja tudásunkat és szélesíti a látókörünket, csoportos beszélgetéseink részletetekbe menőek és termékenyek, melyek során egy-egy előadást valódi türelemmel és kíváncsisággal elemzünk. Személyesen külön örültem Szabó Réka részvételének is, hiszen nemcsak egy csodálatos előadás alkotójával beszélgethettünk és kerülhettünk így közelebb magához a műhöz, de az elméleti kérdések feszegetése mellett a színház működésének gyakorlatosságáról is beszélt, ennek megértésével akár fontos ok-okozati hálókat is felfejthetünk egy-egy előadással kapcsolatban. Véleményem szerint rendkívül tartalmas és produktív alkalmak ezek, melyeken úgy bontogatjuk az alkotások különböző értelem-rétegeit, mint ahogyan egy gyermek teszi a karácsonyfáról szedett fényes csomagolású szaloncukrokkal.

Fesztiválképek

Mai program

10.00-13.00; 15.00-18.00 –
**KONCENTRÁCIÓ, KREATI-
VITÁS, KOOPERÁCIÓ** –

Színházi workshop közép-
iskolás korosztálynak

Helyszín: Konferencia Köz-
pont, Kisvárd

10.00-16.00 – **A SZÍNÉSZ
RENDKÍVÜLI RAJZOLATA** –

Sardar Tagirovsky workshopja

Helyszín: Művészetek Háza
VI. oktatóterem

11:00 – **Szakmai Klub**

Beszélgetés az előző napi
előadásokról Helyszín: Mű-
vészetek Háza pódiumterme

13.00 - 15.00 – **VW Villám-
Workshop** - Szakmai ráhan-
goló Helyszín: Művészetek
Háza pódiumterme

18:00 – **ZSIGA ÉS A NŐK**

Marosvásárhelyi Spectrum
Színház előadása Helyszín:
Műv. Háza színházterme

20:00 – **EXPERIDANCE**

Gyöngyhajú lány balladája

Helyszín: Bagolyvár

21:00 – **VISKY ANDRÁS:
PORNÓ – FELESÉGEM
TÖRTÉNETE**

Kolozsvári Állami Magyar
Színház és a Gyulai Várszín-
ház közös produkciója

Helyszín: Zsinagóga

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXXII. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:

Ungvári Judit

Munkatársak:

Tölli Szofia, Oláh Zsolt

Fotók:

Kerezsi Béla

Nyomdai előkészítés:

Kóczon Nikoletta

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla
ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szhaz.hu

A Magyar Színházak XXXII. Kisvárdai Fesztiváljának támogatói:

Nemzeti Kulturális Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDAI VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

Friss FM, Kisvárd